

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

PÖYTÄKIRJA

17.9.2021

1/4

KAIVOSLAIN UUDISTAMISEN TYÖRYHMÄN KOKOUS

Aika Perjantai 17.9.2021 klo 14.00–16.00

Paikka Teams-kokous

Osallistujat Ilona Lundström, työ- ja elinkeinoministeriö (pj.)
Johanna Korpi, ympäristöministeriö
Taina Eckstein, valtiovarainministeriö
Maija Mela, maa- ja metsätalousministeriö
Kirsi Levä, Turvallisuus- ja kemikaalivirasto Tukes
Sini Hunter, Geologian tutkimuskeskus
Antti Salonen, Suomen Kuntaliitto ry
Marja Anttonen, Paliskuntain yhdistys
Pekka Suomela, Elinkeinoelämän keskusliitto EK
Leena Kristeri, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK
Matti Kattainen, Suomen luonnonsuojeluliitto ry
Teija Kankaanpää, Kaivosteollisuus ry
Tiina Sanila-Aikio, Saamelaiskäräjät
Mika Riipi, Lapin Liitto
Lauri Muranen, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
Sari Myllyoja, Kainuun elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Sami Koivula, Pohjois-Suomen aluehallintovirasto
Sami Hämäläinen, Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry
Mikko Myller, TEM
Eeva-Maija Puheloinen, TEM (siht.)
Tuula Manelius, TEM (siht.)
Paula Leskinen, SYKE
Sari Kauppi, SYKE
Erno Mähönen, TEM
Antti Siika-Aho, TEM

Kokouksesta pitää pöytäkirjaa Kirsi Loukiainen, TEM

Asialista

1. Kokouksen avaus

Puheenjohtaja avasi kokouksen.

2. Edellisen kokouksen (18.8.2021) pöytäkirja

Pöytäkirjan asiakohtaan 3, hallituksen esitysluonnos, lisätään poronhoitoa koskeva kommentti, jonka Marja Anttonen on toimittanut kirjallisena kokouksen sihteeristölle.

Tiina Sanila-Aikion kirjallisena toimittama puheenvuoro asiakohtaan 7, muut asiat, lisätään edelliseen pöytäkirjaan.

Johanna Korpi kysyi, tarkoittaako pöytäkirjan kirjaus siitä, ettei työryhmän tehtävänä ole antaa lausuntoa tai kirjallista loppuraporttia, sitä ettei työryhmän työstä jätetä eriäviä mielipiteitä tai kirjallisia lausumia. Puheenjohtaja totesi, että työ on vielä kesken ja toivottavasti tarvetta tällaisille ei myöhemmin ole. Mahdolliset työryhmän jäsenten taustayhteisöjen eriävät mielipiteet ja kannanotot voi esittää myös lausuntokierroksella, jolloin kaikilla toimijoilla on mahdollisuus vaikuttaa hallituksen esityksen sisältöön. Viimeisen kokouksen pöytäkirjaan on mahdollista esittää eriävät lausumat, mikäli sellaisille on tarvetta.

3. Hallituksen esitysluonnos - yleisperustelut

Yritysvaikutusten arviointi

Erno Mähönen esitteli työryhmälle TEM:ssä virkatyönä valmisteltua arviointia kaivoslain uudistuksen vaikutuksista yrityksiin. Lakimuutoksen seurauksena lupamaksut nousevat. Suurimmat taloudelliset epävarmuudet liittyvät epäsuoriin kustannuksiin ja tämä saattaa vaikuttaa investointivarmuuteen ja –halukkuuteen. Alueellisesti vaikutukset kohdistuvat Lappiin ja haja-asutusalueille. Maanomistajan asema vahvistuu, mutta muutos aiheuttaa alueellista taloutta heikentäviä vaikutuksia. Tässä yhteydessä todettiin, että Pohjois-Suomessa suuri osa alueista sijaitsee valtion mailla, joten muutos ei varsinaisesti vahvista lappilaisten maanomistajien asemaa. Myönteisiksi vaikutuksiksi mainittiin tarpeettoman laajojen alueiden varauksien väheneminen ulkomaisen rahoituksen varmistamiseksi sekä epäreilun kilpailun väheneminen.

Keskustelussa todettiin, että maankäyttöön sisältyvät riskit kulminoituvat tämän lain yhteydessä kuntakaavan ja luvituksen yhteen kytkemiseen. Kaivoslupan saaminen on riippuvainen siitä, millaisen kaavapäätöksen kunta tekee. Kuitenkaan kaivosoikeuden myöntäminen ei ole automaattista, vaikka kaivosalueen kaava on hyväksytty.

Keskustelussa esitettiin näkemyksiä, että lakimuutoksen alueellisia ja taloudellisia vaikutuksia tulisi tarkastella laajemmin kuin vain kaivostoimialan näkökulmasta, ja elinkeinovaikutuksissa tulisi huomioida muutkin elinkeinot poronhoidon ja saamelaiden elinkeinon lisäksi. Todettiin, että vaikutukset saamelaisiin alkuperäiskansana käsitellään omana kokonaisuutenaan yhteiskunnalliset vaikutukset –kohdassa.

Ympäristö- ja ilmastovaikutusten arviointi

Suomen ympäristökeskuksen tutkijat Paula Leskinen ja Sari Kauppi esittelivät kaivoslakiin suunnitelluista muutoksista tehtyä ympäristö- ja ilmastovaikutusten arviointia. Vaikutuksia on tarkasteltu voimassa olevaan kaivoslakiin verrattuna. Vähäiseksi myönteiseksi vaikutukseksi arvioitiin kunnan aseman vahvistuminen, koska jatkossa kaivostoiminnan tulee perustua asema- tai yleiskaavaan. Lisäksi kaavoitus mahdollistaa alueen ympäristöllisten olosuhteiden tarkemman suunnittelun. Malminetsinnän kiellettyjä seurauksia koskevaan säännökseen voi olla mahdollisia vähäisiä myönteisiä ympäristövaikutuksia. Kaivostoiminnan vakuuksiin kohdistuvilla muutoksilla ei voida nähdä olevan merkittäviä ympäristö- ja ilmastovaikutuksia.

Arvioinnin johtopäätöksenä todettiin, että vaikutukset eivät ole luonteeltaan merkittäviä, ja vähäiset vaikutukset ovat pääosin myönteisiä. Ympäristövaikutusten kannalta keskeisenä voidaan nähdä ympäristönsuojelulaki. Kaivosluvan ja ympäristöluvan samanaikainen käsittely voisi vähentää riskiä päällekkäisyyksistä tai ristiriitaisuuksista.

Keskustelussa esitettiin näkemyksiä, että ympäristöluvan ja kaivosluvan rajapinta tulisi pitää selkeänä, sekä esitettiin lupien samanaikaista käsittelyä. Yhteensovittamislaki (laki eräiden ympäristöllisten lupamenettelyjen yhteensovittamisesta) perustuu vapaaehtoisuudelle. Yhteensovittamisesta tulisi saada kokemuksia ennen syvempää yhteensovittamista. Keskustelussa esitettiin myös huoli positiivisten ympäristövaikutusten vähäisyydestä.

Muut vaikutukset

Tuula Manelius arvioi puheenvuorossaan kaivoslain uudistamisen muita vaikutuksia. Uudistuksessa parannetaan tiedonsaantimahdollisuuksia, mikä vastaa lisääntyneeseen kiinnostukseen kaivostoimintaa kohtaan. Uudistus parantaa myös paikallisen hyväksyttävyyden edellytyksiä. Uudistuksen aluekehitysvaikutuksia tullaan täydentämään. Tasa-arvonäkökulmasta uudistuksella ei ole syrjiviä vaikutuksia.

Viranomaisvaikutusten osalta on todettu, että Tukesin tehtävät tulevat lisääntymään, mutta tästä ei ole vielä olemassa arviointia. Kuntien osalta voidaan arvioida kuntakaavoituksen vaatimat lisäresurssit sitten, kun tiedetään, kuinka paljon kuntakaavaan perustuvia kaivoksia on.

Keskustelussa huomautettiin, että varausmaksua koskevia taloudellisia vaikutuksia ei ollut vielä esitetty. Lisäksi puhuttiin varausmaksun kohdentumisesta valtiolle tai kunnille. GTK huomautti, että lakiehdotukseen voisi lisätä valtion laitosta koskevan poikkeuksen varausmaksusta.

Muut yleisperustelut, Eeva-Maija Puheloinen, TEM

Eeva-Maija Puheloinen esitteli hallituksen esitysluonnoksen vaihtoehtoisia toteuttamistapoja (luku 5.1) erityisesti kaivosluvan ja ympäristöluvan yhteensovittamista, varausjärjestelmän poistamista, varausalueiden koon mekaanista rajoittamisesta, intressivertailua sekä kaivoslain rakenteen selventämistä ja terminologian selventämistä.

Keskustelussa huomautettiin, ettei yleisperusteluissa ole vielä esitetty esityksen suhdetta perustuslakiin. Lisäksi esitettiin huomioita ympäristövaikutusten huomioon ottamisen kynnyksestä, vakuuksia koskevien perustelujen muutoksesta sekä ympäristöviranomaisten voimavarojen arvioimisesta. Vakuuskokonaisuuden todettiin tarkentuvan asetustasolla. Lisäksi muistutettiin, että lähiaikoina on alkamassa valtioneuvoston yhteinen tutkimus- ja selvityshanke ”Kaivosten jätevakuuden alan laajentamisen ympäristönsuojelullinen vaikuttavuus ja kustannukset”.

Lisäksi keskustelussa nousi esiin muut meneillään olevat lakimuutokset sekä kiinteistövero koskevan tulkinnan muutos.

4. Hallituksen esitysluonnoksen 18.8.2021 pykäliin tulleita kommentteja

Liitteessä on koottuna saatuja kommentteja avoimuuden ja läpinäkyvyyden nimissä.

Puheenjohtaja totesi, että sihteeristö lähettää asiakohdat 5 ja 6 tiedoksi sähköpostilla, että aikaa jää asiakohahtaan 7.

5. Kuulemistilaisuuden järjestäminen 29.9. klo 13-15

Esitysluonnoksesta järjestetään avoin kuulemistilaisuus verkkotilaisuutena 29.9.2021 klo 13.00-15.00. Kutsu jaetaan TEM:n verkkosivuilla ja sosiaalisessa mediassa.

6. Hallituksen esityksen jatkovalmistelu

Seuraavat kaivoslakityöryhmän kokoukset ovat to 11.11. klo 13-15 ja to 9.12. klo 13-15. Sitä ennen hallituksen esitysluonnos on tarkoitus lähettää lausuntokierrokselle.

7. Muut asiat

Matti Kattainen esitti kriittisen puheenvuoron lakiuudistuksen valmistelusta ja ympäristönäkökohtien huomioon ottamisesta sekä ympäristöluvan ja kaivosluvan yhteensovittamisen ongelmien ratkaisemisesta.

Puheenjohtaja ilmoitti, että budjettiriihessä päätettiin kaivosverosta. Valtiovarainministeriö aloittaa tätä koskevan valmistelutyön.

8. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 16.00